

Vägledning om buller från idrottsplatser

Innehåll

INNEHÅLL	4
1. INLEDNING	5
2. TILLÄMPNINGSOMRÅDE OCH AVGRÄNSNINGAR	5
2.1. Typer av anläggningar	5
2.2. Platser som påverkas	6
2.3. Vägledning hos andra myndigheter	7
3. RISK FÖR STÖRNING	7
4. BERÖRDA PARTER OCH RÅDIGHET	7
5. OM LJUD FRÅN IDROTTSPLATSER	9
5.1. Lokalisering	9
5.2. Bullerkällor på idrottsplatser	10
6. STÖD FÖR OLÄGENHETSBEDÖMNING	10
7. ÅTGÄRDER	13
7.1. Dialog och kommunikation	13
7.2. Åtgärder mot röster och förstärkta ljud	13
7.3. Åtgärder vid strukturellt ljud	15
7.3.1. Tekniska åtgärder	15
7.3.2. Bullerskärmar	15
7.4. Ombyggnad	16
7.5. Åtgärder som kan vidtas i olika zoner	17
8. MÄTNINGAR OCH BERÄKNINGAR	18
BILAGOR	19
A. LAGRUM	19
B. PRAXIS	19

Omslag: Typoform/ Li Rosén Zorec

Foton: Pojke på fotbollsplan: Naturvårdsverket; bandy: Johan Alp, Johnér bildbyrå;
fotboll kvällstid: CaiaImage, Johnér bildbyrå; fotbollsmål: Jan Töve, Johnér bildbyrå;
Basketspelare: Thomas Barwick, Getty Images; övriga: Pixabay

1. Inledning

Idrottsplatser är ett vanligt förekommande inslag i våra bostadsområden. De kan vara av varierande storlek och med varierande grad av organiserad idrott. Tillgång till platser för både organiserad och spontan idrott, träning och lek inom rimliga avstånd från bostaden är av stor vikt för folkhälsan för såväl barn som vuxna. Det kan dock uppstå situationer då buller från idrottsutövning blir störande för de människor som bor i direkt anslutning till idrottsplatsen.

Den här vägledningen har tagits fram för att minska risken för sådana störningar och visa på lämpliga åtgärder samt när åtgärder kan vara aktuella. Den vänder sig till tillsynsmyndigheter enligt miljöbalken som gör bedömningar av olägenhet och ställer krav på försiktighetsmått. Den kan också vara ett stöd för de som tillhandahåller idrottsplatser, organiserar idrott eller arrangerar idrottsevenemang samt för utövare av idrott om hur man kan tänka och gå till väga för att minska risken för att utsätta andra för störningar från sin verksamhet.

Vägledningen innehåller inte riktvärden angivna som decibelnivåer. Ljud från idrottsplatser är mycket varierande till sin karaktär, både i ljudstyrka och varaktighet. Naturvårdsverket bedömer att ett siffervärde inte är ändamålsenligt för att ha en effektiv tillsyn och minska risken för störning där den uppstår. Siffervärden kan snarare medföra risk för långa processer med upprepade utredningar och ljudmätningar. I stället förordar Naturvårdsverket ett arbetssätt med bedömning av risken för störning utifrån hur mycket anläggningen används och var den är placerad samt vid behov undersökande av möjliga åtgärder med fokus på att justera eventuella problem med möjlighet till bibehållen verksamhet.

2. Tillämpningsområde och avgränsningar

2.1. *Typer av anläggningar*

Vägledningen är avsedd för buller utomhus från idrottsplatser och liknande anläggningar. Med idrottsplatser menas i detta sammanhang en anlagd öppen yta för exempelvis fotboll, friidrott, tennis eller bandy. Den omfattar även andra anläggningar med uppförda konstruktioner till exempel skidstadion, skateboardramper, utegym och hinderbanor. Bulleralstringen vid de anläggningar som omfattas av vägledningen utgörs i första hand av ljud som röster från utövare och publik och ljud från bollar och puckar m.m. men även visselpipor och högtalarutrop i begränsad omfattning.

Klagomål på buller från idrottsplatser rör ibland ljud av beteenden och aktiviteter som snarare är att beakta som ordningsfrågor än idrottsverksamhet. Sådana aktiviteter kan både ske vid organiserad verksamhet och vid spontanidrott och annat användande av idrottsplatsen. Det kan röra sig om exempelvis högt musikspelande, rop och stöj inte kopplat till idrottsutövning, ibland vid olämpliga tider på dygnet. Ett annat exempel kan vara olämplig eller olaglig fordonskörning eller parkering på eller vid en idrottsplats. Denna vägledning är inte avsedd att tillämpas vid den typen av störningar.

Det är inte i första hand miljöbalken som ska användas för att hantera den typen av störningar och denna vägledning avser därför inte heller sådana aktiviteter.

Bullerkällor på stora arenor som teknisk utrustning för ventilation och kyla, arbetsfordon och regelmässiga högtalarutrop ingår ej i denna väglednings tillämpningsområde. Det gör inte heller buller från skidliftar, snökanoner och pistmaskiner. För sådana anläggningar bör man vända sig till Naturvårdsverkets vägledning för industri- och annat verksamhetsbuller.¹ Detta innebär också att teknisk utrustning m.m. på stora arenor kan beaktas som omgivningsbuller vilket innebär en samordnad hantering i plan- och bygglagen och miljöbalken. Ljud från idrottsplatser som omfattas av denna vägledning ingår däremot inte i den juridiska definitionen av omgivningsbuller enligt plan- och bygglagen.²

Den här vägledningen är inte framtagen för ljud från lekplatser, skol- och förskolegårdar. Naturvårdsverket anser dock att det vid klagomål på ljud från lekplatser, skol- och förskolegårdar kan vara lämpligt med ett liknande tillvägagångssätt som i denna vägledning. Det vill säga att man inte i första hand mäter eller beräknar ljudnivåer utomhus utan att man utgår från förutsättningarna på platsen och de berörda verksamheterna.

2.2. Platser som påverkas

Vägledningen är i första hand avsedd för idrottsplatser som orsakar buller som påverkar bostäder. Den kan även vara tillämplbar om sådant buller påverkar vårdlokaler med boende eller undervisningslokaler.

Vägledningen är inte i första hand framtagen för buller från idrottsplatser som påverkar rekreations- eller friluftsområden. Rekreationsområden kan rymma idrottsplatser och det finns ofta fördelar och synergier med att kombinera anläggningar för idrott och lek med rekreationsområden. Med genomtänkt planering och ömsesidig hänsyn bör olika typer av användning av park- och rekreationsområden kunna samsas utan att inskränkande åtgärder behöver vidtas. Om störande buller uppstår från konstruktioner bör dock dessa åtgärdas. Se vidare i avsnitt 7.4.1 nedan. I friluftsområden där naturupplevelsen är en viktig faktor och där en låg ljudnivå utgör en särskild kvalitet bör idrottsplatser som orsakar buller och drar publik undvikas.

¹ Vägledning om industri- och annat verksamhetsbuller, Naturvårdsverkets rapport 6538

² Se 1 kap. 4 § plan- och bygglagen (SFS 2010:900)

2.3. *Vägledning hos andra myndigheter*

Vägledningen avser buller från befintliga idrottsplatser ur ett tillsynsperspektiv enligt miljöbalken. Vägledningen avser endast buller utomhus. För buller inomhus från idrottsplatser hänvisas till Folkhälsomyndighetens vägledning och allmänna råd (FoHMFS 2014:13). Det är ovanligt att idrottsanläggningar ger upphov till ljudnivåer som medför överskridanden av Folkhälsomyndighetens riktvärden inomhus. Vid en bedömning av olägenhet bör därför buller utomhus beaktas i första hand.

För planläggning eller bygglovsprövning av nya idrottsplatser eller för nya bostäder i anslutning till en befintlig idrottsplats hänvisas till Boverkets vägledning.

3. Risk för störning

Ljudnivån från idrottsplatser är varierande men kan orsaka återkommande störningar för närboende av sådan grad och varaktighet att de är att betrakta som en olägenhet enligt miljöbalken. Vid intensiv användning av en idrottsplats, exempelvis vid matcher i lagidrotter, är det inte ovanligt att den ekvivalenta ljudnivån vid bostäder som ligger granne med idrottsplatsen uppgår till 50 – 55 dBA. Maxnivån vid ljudtoppar från spelare och publik kan ofta vara 75 – 80 dBA. Dessa nivåer är så pass höga att de kan störa samtal. De kan också upplevas störande för de närboende och orsaka irritation och obehag. När man forskar om och utreder bullerstörningar brukar den typen av störning kallas allmän störning.

Det saknas forskning som visar att exponering för buller från intensiv användning av idrottsplatser kan leda till mer allvarliga hälsoeffekter, som ökad risk för högt blodtryck eller påverkan på metabolism. Då idrottande endast i undantagsfall sker nattetid är risken för sömnstörningar mycket liten.

4. Berörda parter och rådighet

Den eller de som bedriver en verksamhet är verksamhetsutövare i miljöbalkens mening och ansvariga för att miljöbalkens regler följs. Om tillsynsmyndigheten bedömer att buller från en idrottsplats riskerar att orsaka olägenhet för människors hälsa är det verksamhetsutövaren som kan föreläggas att vidta skyddsåtgärder.

Ibland kan det finnas flera verksamhetsutövare för en plats, anläggning eller verksamhet. En idrottsplats kan anses ha flera verksamhetsutövare, exempelvis den som äger anläggningen, den eller de föreningar som har återkommande träningar och aktiviteter på anläggningen och arrangörer som har enstaka evenemang på anläggningen. Även fristående ledare som håller i gruppträning, exempelvis gympa eller styrketräning utomhus, kan anses vara verksamhetsutövare som nyttjar en idrottsplats.

Det beror på omständigheterna i det enskilda fallet vem som har ansvar för att vidta åtgärder mot störningar. Den som har faktiska och rättsliga möjligheter att vidta åtgärder mot störningar och olägenheter brukar anses vara verksamhetsutövare.³ Det kan även vara av betydelse vem som ansvarar för drift och underhåll av en anläggning, då denne ofta har rådighet över åtgärder kopplade till anläggningen.

³ Se bland annat MÖD 2005:64, MÖD 2010:23, MÖD 2010:43 och MÖD 2017:2

Det är ofta en kommun som äger och som ansvarar för anläggande, underhåll och drift av idrottsplatser. Beroende på hur kommunen är organiserad kan ansvaret vila hos tekniska nämnden, fritidsnämnden eller liknande. Det finns även idrottsplatser som drivs och ägs av idrottsföreningar eller andra privata aktörer.

Kommunens nämnd för miljö- och hälsoskyddsfrågor är tillsynsmyndighet om buller från en idrottsplats orsakar olägenhet för människors hälsa. Det är således till kommunens miljökontor som närboende bör vända sig om de upplever sig störda av buller från en idrottsplats och inte kan lösa frågan genom dialog med idrottsutövarna. Om det blir aktuellt att vidta skyddsåtgärder eller försiktighetsmått för att begränsa bullret från idrottsplatsen kan miljökontoret förelägga verksamhetsutövaren att vidta åtgärder. I de allra flesta fall bör det vara den som ansvarar för själva anläggningen som anses vara skyldig att vidta åtgärder.

En tillsynsmyndighet kan bara förelägga en verksamhetsutövare att vidta sådana skyddsåtgärder som den har rådighet över, eller annorlunda uttryckt faktiska och rättsliga möjlighet att styra över. Ett exempel är att om en idrottsplats används för spontanidrott sent på natten som bedöms vara störande och idrottsplatsen är försedd med belysning, kan den som ansvarar för idrottsplatsen föreläggas att hålla belysningen släckt efter ett visst klockslag. Belysningen är ett exempel på något den som ansvarar för anläggningen har rådighet över.

Föreningar som bedriver träning och tävling på en idrottsplats kan i vissa fall anses vara verksamhetsutövare. Det är dock ovanligt att en förening föreläggs att vidta åtgärder av tillsynsmyndigheten. Det innebär inte att föreningarna inte kan vidta åtgärder för att minska störningar, tvärtom finns det en lång rad åtgärder som kan övervägas, se exempel i avsnitt 7 nedan.

Naturvårdsverket anser att det bästa sättet att undvika risk för störningar och olägenheter är om den som äger anläggningen och de som nyttjar anläggningen gemensamt arbetar förebyggande med åtgärder. Då kan förelägganden från tillsynsmyndigheten i många fall undvikas. Det gäller även för arrangörer och ledare som håller i enstaka evenemang på en idrottsplats. För vissa evenemang kan man även behöva förhålla sig till lokala ordningsföreskrifter och andra lagrum än miljöbalken.

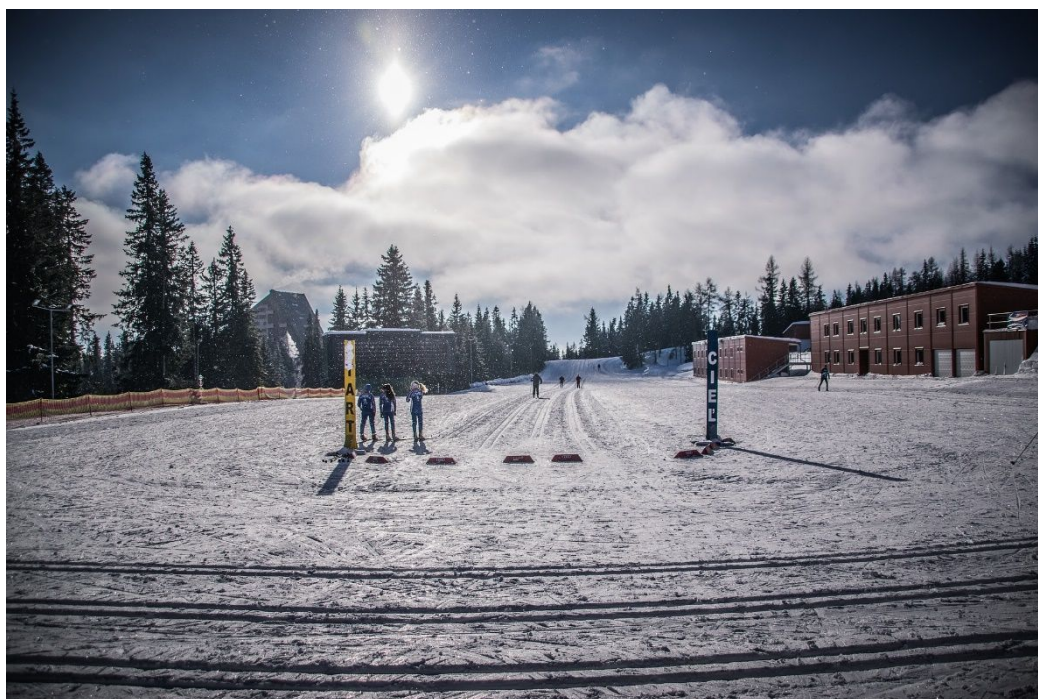
5. Om ljud från idrottsplatser

5.1. Lokalisering

Tillgång till idrottsplatser är en viktig faktor för folkhälsan. För att en idrottsplats ska uppfylla sitt syfte och främja folkhälsa måste den vara lokaliserad nära de som använder idrottsplatsen. Särskilt för barn och unga är det en viktig förutsättning att idrottsplatser ligger i nära anslutning till bostäder. Det är även en jämlikhetsaspekt att tillgång till idrottsplatser inte kräver långa resor. Även vuxna drar nytta av att idrottsplatser är tillgängliga men vuxna kan ta större ansvar för sin egen hälsa och kan också förväntas kunna ta sig till idrottsplatser på längre avstånd.

Utöver avstånd till boendet är omgivningarna viktiga för att idrottsplatsen ska användas. Belysning, upplevd trygghet i närområdet och kommunikationer är andra faktorer som påverkar.

Behovet av tillgängliga idrottsplatser i närheten av bostadsområden gör att det kan uppstå störningar kring idrottsplatserna och det kan förekomma en risk för olägenhet för människors hälsa. Även om behovet av tillgängliga idrottsplatser är stort får inte användandet ske på bekostnad av närboendes möjlighet till vila och återhämtning.

5.3. Bullerkällor på idrottsplatser

Ljud från idrottsutövning kan delas in i tre grupper:

- Röster – tal och rop från utövare och tränare samt tal, rop och applåder från publik
- Strukturella ljud – smällar från bollar och puckar mot anläggningens fasta konstruktioner (korgar, sarger, stolpar, skärmar, stängsel mm), smällar från skateboards och stomljud från skateboardramper och räcken, i denna grupp ingår även slagljud från klubbor och racketar.
- Förstärkta ljud – visselpipor och högtalare för utrop och musik

Ljudet från idrottsplatser varierar ofta över tid. Det kan finnas perioder med lägre och högre intensitet och även vid hög intensitet kan det finnas tystare perioder som sedan avbryts av rop, applåder eller avblåsning.

Röster har ett frekvensinnehåll som är relativt högfrekvent i förhållande till många andra bullerkällor i samhället, som exempelvis trafikbuller. Det gör att skärmar och fasader dämpar ljud från röster bättre än mer lågfrekvent ljud. En normal bostadsbyggnad dämpar buller mellan 25 – 30 dBA beroende på konstruktion, fönster och eventuella ventilationsöppningar. För ljud från röster kan man förvänta sig att dämpningen ligger i den övre delen av intervallet.

Ljud från människor kan vara svåra att åtgärda, dels för att spelare och publik ofta är utspridda över en stor yta, dels för att ett visst mått av ropande kan anses höra till idrottsutövningen.

Strukturella ljud varierar mycket beroende på vilken händelse eller aktivitet som orsakar ljudet. Ljudet från en skateboard på en ramp kan exempelvis förstärkas mer eller mindre av konstruktionen och ljudet från en boll eller puck som slås in i en skärm beror mycket på skärmens konstruktion. Här kan det i vissa fall förekomma mer lågfrekventa ljud. Det finns ofta möjligheter att med byggnadstekniska åtgärder minska störande strukturella ljud.

Förstärkta ljud utgörs i första hand av användande av visselpipor och högtalare. Karaktären kan variera mycket. Visselpipor hörs av naturliga skäl på ganska långa avstånd. Det finns dock olika typer av visselpipor och alla har inte samma höga ljudalstring. Högtalare kan användas både för olika former av utrop och för musik. Musik med tydliga melodier eller takt kan vara hörbara även vid nivåer under bakgrundsnivån, dvs nivån från närliggande trafikleder, vindbrus, grannar m.m. och kan därför uppfattas som relativt störande. Stora högtalare kan alstra lågfrekvent ljud som sprids långt.

6. Stöd för olägenhetsbedömning

Ofta initieras ett tillsynsärende rörande buller av att det kommer in klagomål om en störning. Tillsynsmyndigheten måste då som första steg göra en bedömning om störningen även kan vara en olägenhet för människors hälsa.

Allmän störning orsakat av buller kan vara att betrakta som en olägenhet för människors hälsa, även om den måste ses som relativt begränsad i förhållande till de mer allvarliga hälsoeffekter som kan orsakas av andra bullerkällor i samhället. Störning är en subjektiv upplevelse och att någon upplever sig störd av buller innebär samtidigt inte nödvändigtvis att det är en olägenhet. Olägenhet anges i miljöbalkens nionde kapitel som en störning som enligt medicinsk eller hygienisk bedömning kan påverka människors hälsa eller välbefinnande negativt och som inte är ringa eller helt tillfällig. För att en störning ska kunna betraktas som en olägenhet för människors hälsa ska den alltså vara av någon betydenhet och inte av helt tillfällig natur.⁴

Olägenhetsbedömningen ska utgå från vad människor i allmänhet upplever som störande, hänsyn ska dock tas till personer som är känsligare än normalt (exempelvis barn eller personer med vårdbehov). Innan eventuella åtgärder utreds måste tillsynsmyndigheten alltså avgöra om störningen är så pass omfattande och allvarlig att risk för olägenhet förekommer. Bedömningen av risk för olägenhet för människors hälsa måste göras utifrån de förutsättningar som råder i varje enskilt fall.

Ett enstaka evenemang på en idrottsplats är ett exempel på en aktivitet som är så tillfällig att risken för olägenhet för människors hälsa kan anses vara försumbar. Är evenemangen ofta återkommande kan dock bedömningen bli en annan. Det är svårt att ge generella riktlinjer kring hur ofta en störning måste inträffa för att den ska anses vara en olägenhet för människors hälsa. Är det ett evenemang som bara ger upphov till marginellt högre nivåer än normalt, och de normala nivåerna inte bedöms orsaka en olägenhet, kan det vara acceptabelt med ett flertal sådana per år eller säsong. Evenemang som ger upphov till en helt annan ljudbild med betydligt högre nivåer än normalt för platsen bör däremot begränsas till enstaka gånger per år.

De faktorer som bör beaktas är:

- Avståndet mellan anläggning och boende.
- Anläggningens användning över dygnet.
- Intensitet vid användning, vilket lämpligtvis baseras på antalet samtidiga användare samt åldersgrupp.
- Om det förekommer särskilt störande ljud som återkommande smällar eller musik
- Publiktillströmning
- Bostädernas och tomternas utformning, exempelvis om boende har tillgång till uteplats som inte vetter mot idrottsplatsen eller om bostäderna har tillgång till en bullerskyddad sida.

⁴ Se Prop. 1997/98:45 del 2, sid 109.

Naturvårdsverket har tagit fram en matris som stöd för bedömning av olägenhet. Matrisen ska ses som ett av flera underlag för bedömningen. Lokala faktorer och omständigheter, som de som anges i punktlistan ovan måste alltid vägas in. Avstånden ska ses som ungefärliga mått. Intensiteten bör bedömas utifrån vad som kan anses vara mest vanligt förekommande på anläggningen. Vuxna användare medför ofta en mer intensiv användning än lika många barn och unga. Tävlingar och arrangemang för vuxna drar också ofta mer publik vilket ökar intensiteten och risken för störningar.

Ungefärligt avstånd till närmaste bostäder	Låg intensitet <10 samtidiga användare	Medel intensitet 10 - 30 samtidiga användare	Hög intensitet > 30 samtidiga användare, matcher
<50 m	Grön	Gul	Orange
50 – 100 m	Grön	Grön	Gul
> 100 m	Grön	Grön	Grön

Grön zon – verksamheten vid idrottsplatsen torde i de flesta fall inte ge upphov till olägenhet för människors hälsa.

Gul zon – liten risk för att verksamheten kan ge upphov till olägenhet för människors hälsa.

Orange zon – viss risk för att verksamheten kan ge upphov till olägenhet för människors hälsa. Det är dock fullt möjligt att även i denna zon bedriva idrottslig verksamhet utan att olägenheter uppstår, under förutsättning att det inte uppstår störande strukturella ljud och att föreningar och utövare visar hänsyn till omgivningen.

Särskilt störningsframkallande ljud från idrottsplatser gör att en olägenhet kan föreligga även om antalet användare är lågt. Ett exempel där det kan inträffa är padelbanor. Vid en padelbana spelar normalt fyra spelare, men de återkommande smällarna från spelet gör att även en enstaka bana kan komma att bedömas vara i gul eller orange zon om avståndet till bostäder är kort. Ett annat exempel är om det spelas musik på idrottsplatsen. Ett utegym där det frekvent tränar mindre grupper till hög musik kan också komma att bedömas vara i gul eller orange zon även om antalet utövare åt gången är relativt få.

Om buller från en idrottsplats orsakar sådana störningar att det medför olägenhet för människors hälsa måste verksamhetsutövaren vidta rimliga skyddsåtgärder och försiktighetsmått för att begränsa olägenheten. Åtgärderna bör vara ändamålsenliga för att minska risken för störning men samtidigt ta hänsyn till att det, i vart fall när det gäller barn och ungas idrottsutövande, finns ett angeläget intresse av att det finns idrottsplatser i nära anslutning till bostäder. I avsnitt 7 nedan redogörs för åtgärder som kan vidtas. I slutet av avsnittet finns en sammanställning där tänkbara åtgärder listas för de olika zonerna: grön, gul och orange, som varit utgångspunkten för olägenhetsbedömningen.

7. Åtgärder

7.1. Dialog och kommunikation

En respektfull och öppen dialog mellan berörda parter fungerar ofta som ett bra verktyg för att minska irritation och störningar. Föreningar som är aktiva vid en idrottsplats bör ha en dialog inte enbart med kommunen utan även med närboende. Det bör vara enkelt för den som bor granne med en idrottsplats att ta reda på vilka tider som idrottsplatsen används för organiserad idrott och när det planeras större evenemang. Ofta finns sådan information på föreningens hemsida men anslagstavlor och lappar i brevlådan kan också vara ett sätt att nå ut till närboende.

Närboende kan bli störda av inslag vid organiserad idrott som är lätta att åtgärda utan att det går ut över själva idrottandet. Det kan röra sig om att spela hög musik, onödigt användande av tutor och visselpipor och språkbruk vid träning och matcher. Idrottsföreningarna bör aktivt arbeta med hänsynstagande och värdegrundsfrågor i samtliga åldersgrupper för att minska förekomsten av den typen av störningar. En bra dialog med närboende kan uppmärksamma idrottsföreningar på om något av ovanstående inslag uppfattas som ett problem.

7.2. Åtgärder mot röster

Ljud från spelare och publik hör till de naturliga inslagen från en idrottsplats och är svåra att dämpa. Prat, rop, skratt och applåder är ljud som hör till den bebyggda miljön och det bör finnas en hög acceptans för den typen av ljud i samhället.

För idrottsplatser med mycket intensiv användning och med bebyggelse tätt inpå kan dock även dessa ljud bli störande och med det medföljer en risk för olägenhet för människors hälsa. De åtgärder man i första hand kan vidta för att minska störningarna i sådana fall är att i dialog med användare och genom föreningars värdegrundsarbete sträva efter att reducera exempelvis högljudda firanden, applåder, supportande genom trummor, visselpipor osv. Om det inte är tillräckligt kan det vara rimligt att införa tidsbegränsningar av verksamheten. Det är en stor fördel om eventuella tidsbegränsningar kan utarbetas gemensamt av användare, föreningar, kommun och närboende för att hitta den bästa lösningen.

Begränsningar kan göras genom att styra bokningsbar verksamhet från känsliga tider såsom nätter och i vissa fall helgkvällar och helgmorgnar. Kommunen kan också delvis styra den spontana användningen av en anläggning genom att släcka belysning och låsa eventuella grindar.

Tidsbegränsningarnas omfattning bör utgå ifrån graden av störning och ska vägas mot de inskränkningar begränsningarna får för idrotten. Generellt bör organiserad idrott

undvikas nattetid (kl. 22:00 – 06:00) om idrottsplatsen ligger nära bostäder. Utöver det kan man exempelvis tänka sig att mer intensiv användning av idrottsplatsen begränsas på sena helgkvällar (exempelvis efter kl. 20:00 eller i vissa fall 18:00) och helgmorgnar (exempelvis före kl. 09:00).

Man kan också tänka sig att ha olika tidsbegränsningar lördag och söndag eller olika tidsbegränsningar för seniorer och juniorer. Om det i första hand är matcher och tävlingar som ger upphov till störande ljud kan dessa ha en strängare begränsning än träning och spontanidrott. En alternativ form av begränsning är att bara använda delar av idrottsplatsen eller begränsa antalet användare och grupper som är på platsen samtidigt under de mer störningskänsliga tiderna på dygnet.

Tidsbegränsningarna som föreslås här ska inte ses som generella rekommendationer för alla idrottsplatser. Är avståndet långt mellan bostäder och idrottsplats är tidsbegränsningar troligtvis inte nödvändigt. Det kan även finnas idrottsaktiviteter som till sin natur inte ger upphov till särskilt höga ljudnivåer som bör kunna ske dygnet runt. Bedömer tillsynsmyndigheten att det föreligger en reell risk för olägenhet för människors hälsa kan dock tidsbegränsningarna som anges här ses som en tumregel för vad som kan vara lämpligt för att värna om de närboendes möjlighet till vila och återhämtning.

7.3. Åtgärder mot förstärkta ljud

Högtalare har ofta flera funktioner vid en idrottsplats. Högtalare kan användas för att berätta om vad som pågår, vilka idrottare som ska tävla, när nästa match börjar och resultatet från tävlingar. Dessutom kan de användas för att spela musik.

Föreningar och andra aktörer som använder en idrottsplats där avståndet till bostäder är kort bör alltid ställa sig frågan i vilken utsträckning högtalarutrop är nödvändiga. Vid större tävlingar eller arrangemang som endast sker enstaka tillfällen per år bör det vara acceptabelt med högtalarutrop i större omfattning än vid ofta återkommande tävlingar och cuper.

Med musik finns det skäl att vara än mer restriktiv då musik kan vara hörbart även vid ljudnivåer något under bakgrundsnivån. Det blir allt vanligare med gympa- och träningsgrupper som samlas utomhus och tränar ledda av en ledare som kan vara knuten till en organisation eller arbeta fristående. Vid sådana aktiviteter spelas ofta musik och ledaren bör därför välja en plats där risken för störningar från musiken är låg.

Vid vissa idrottsplatser finns möjlighet för allmänheten att koppla upp en egen telefon eller annan utrustning till ett högtalarsystem för att spela musik. Ett sådant system kan regleras både i tid och så att ljudstyrkan hålls på en acceptabel nivå.

Visselpipor används i många idrotter och är ofta ett nödvändigt hjälpmedel. Ljudnivån från visselpipor varierar och det finns modeller som har en något lägre ljudstyrka. Vid frekvent användande av visselpipor på idrottsplatser nära bostäder bör sådana ”tystare” visselpipor användas.

Föreningar och ledare har ett ansvar att säkerställa att deltagare inte okynnesanvänder högtalare eller visselpipor.

7.4. Åtgärder vid strukturellt ljud

Byggnadstekniska åtgärder kan vara mycket effektiva mot strukturella ljud som uppstår från anläggningens fasta konstruktioner. Vid ny- och ombyggnad av anläggningar bör åtgärder alltid vidtas för att minska förekomst av strukturellt ljud. Det kan även vara aktuellt att vidta byggnadstekniska åtgärder på befintliga anläggningar om det föreligger en risk för störning.

7.4.1. Tekniska åtgärder

För att dämpa strukturellt ljud bör en utredning göras rörande om vad det är som orsakar ljudet och hur man bäst åtgärdar det. Strukturellt ljud är i många fall oundvikligt, exempelvis när man skjuter en bandyboll in i sargen eller då en basketboll träffar plankan. Rulljud från skateboards och kickbikes uppstår oavsett underlag men konstruktionerna kan förstärka ljudet i större eller mindre omfattning. Klena konstruktioner med tunna skivor och dålig infästning förstärker ljudet. Tomma utrymmen som under en skateboardramp kan också orsaka förstärkning.

Åtgärder mot strukturellt ljud kan därför ofta riktas in mot att stadga upp eller dämpa den konstruktion som orsakar ljudet.

Sarger och skärmar kan stadgas upp och ges ökad tyngd med byggskivor och bör förankras väl i marken. Gallerstaket kan stadgas upp för att inte rassla. Om anläggningen har en bullerskärm bör man ha en avspärkning före skärmen så att inte bollar och liknande skjuts in i bullerskärmen. Skateboardparker som byggs i betong ger mindre buller än de som uppförs på trästomme. Man bör undvika tomma hålrum i ramperna då dessa förstärker ljudet. Om det finns hålrum i befintliga ramper kan dessa fyllas med stenudd eller grus. Ihåliga räcken i skateboardanläggningar ger mer ljud än solida.

7.4.2. Bullerskärmar och skärmtak

Det kan vara svårt att få god dämpning av en bullerskärm från en idrottsplats där aktiviteter pågår över en stor yta. Men i vissa fall då det finns bostäder mycket nära anläggningen och anläggningen regelbundet används med hög intensitet kan det ändå vara rimligt att bygga en bullerskärm. Skärmen bör placeras så nära idrottsplatsen som möjligt för att ge bäst effekt. En bullerskärm bör alltid ha en ytvikt om minst 15 kg/m^3 , vara tät och ansluta tätt till marken. En högre skärm dämpar bullret bättre men en hög skärm medför också högre kostnader, mer komplicerad grundläggning och kan orsaka barriäreffekter och en upplevd otrygghet. Det är därför viktigt att skärmens placering och höjd optimeras. För att det ska vara rimligt att bygga en bullerskärm vid en

idrottsanläggning bör det utredas om den kan ge en påtaglig dämpning av ljudnivån utan att föra med sig alltför stora negativa effekter. Ett riktmärke för när påtaglig dämpning uppnås är om skärmen dämpar ca 3 – 5 dB eller mer vid de mest exponerade bostäderna.

Om det finns byggnader, skjul eller läktare vid anläggningen kan de ofta med relativt enkla medel även fungera som bullerskärmar. Vid vissa anläggningar, exempelvis padelbanor, kan det finnas skäl att överväga skärmtak.

7.5. Ombyggnad

Ombyggnad av befintliga idrottsplatser innebär möjligheter att utveckla verksamheten. Samtidigt bör man överväga om det också finns möjligheter att minska risken för störningar.

Ombyggnad leder i många fall till en ökad användning av idrottsplatsen. Ett vanligt exempel på detta är när en gräsplan för fotboll byggs om till en konstgräsplan. Konstgräsplaner kan användas betydligt mer än naturgräsplaner vilket kan leda till att närboende börjar uppleva ljudet från planen som mer störande.

I första hand bör närboende tidigt informeras om ombyggnadsplanerna och vad de kommer att innebära i form av störningar, både under anläggningsskedet och driftskedet. En möjlighet att komma med synpunkter bör finnas. Om bygglov krävs för åtgärden kan det finnas krav på att inhämta synpunkter från grannar.

Anläggningar och konstruktioner som byggs om bör projekteras för att minska risken för onödigt buller och utföras med tillräcklig täthet, tyngd och styvhet för att minska risken för strukturellt ljud. Ska det uppföras byggnader och läktare bör man överväga att placera och utforma dessa så de även kan fungera som bullerskydd. Är det särskilda delar av en anläggning som orsakar strukturella ljud, exempelvis burar för diskus och slägga på en friidrottsplan, bör dessa placeras långt från bostäder om så är möjligt.

Ofta samlas människor vid ingången till en idrottsplats. Om man hägnar in en idrottsplats bör därför ingången placeras bort från närmsta bostäder.

7.6. Åtgärder som kan vidtas i olika zoner

I tabellen nedan redovisas vilka typer av åtgärder som kan vara aktuella att vidta i olika zoner. Listan är ett stöd för att komma fram till lämpliga åtgärder och tanken är inte att alla åtgärder alltid ska vidtas inom en zon. En bedömning måste göras utifrån vad som är rimligt och mest ändamålsenligt för den aktuella platsen.

Åtgärd	Grön zon	Gul zon	Orange zon
<u>Åtgärder som ansvarig för en anläggning kan vidta</u>			
Vidta rimliga åtgärder för att minska störande strukturellt ljud. Vad som kan vara rimligt beror på graden av risk för störning.	X	X	X
Om bostäder ligger mycket nära idrottsplatsen, släcka ev. belysning nattetid för att minska störande ljus.	X	X	X
Dialog med berörda föreningar och närboende rörande speltider, särskilda arrangemang etc.		X	X
Släcka ev. belysning nattetid för att undvika användande av anläggningen.		X	X
Begränsa användandet av högtalare till särskilda tillfällen och moment.		X	X
Begränsa bokningsbara tider på nätter.		X	X
Ge barn- och ungdomsgrupper företräde till bokningsbara tider.		X	X
Begränsa ljudstyrka och tillgång till allmänna högtalaranläggningar vissa tider på dygnet		X	X
Uppföra bullerskärmar, avskärmande byggnader eller läktare.		X	X
Begränsa användning av högtalare till enstaka tillfällen per år.			X
Begränsa bokningsbara tider ytterligare på helgkvällar.			X
Begränsa bokningsbara tider på helgmorgnar.			X
Begränsa seniormatcher.			X
<u>Åtgärder som utövare och föreningar kan vidta</u>			
Arbeta med värdegrund, ordningsfrågor och hänsyn	X	X	X
Informera kommunen om strukturella brister som orsakar onödigt buller	X	X	X
Informera närboende om större evenemang		X	X
Uppmuntra att spelare/utövare tar sig till anläggningen till fots/cykel/kollektivtrafik		X	X
Uppmuntra och möjliggöra samåkning genom e-postlistor, föreningsportaler m.m.		X	X
Släcka ev. belysning (om möjligt) när träning/match är slut		X	X
Välja mindre störningskänsliga platser för aktiviteter där det spelas musik		X	X
Undvika obehövlig användning av högtalare		X	X
Använda tystare visselpipor		X	X
Undvika att lägga matcher sena kvällar och tidiga helgmorgnar			X
Flytta seniorverksamhet till mindre känsligt lokaliserade idrottsplatser			X

8. Mätningar och beräkningar

För att bedöma om buller från en idrottsplats medför en risk för olägenhet för människors hälsa behövs i normalfallet inte mätningar eller beräkningar av ljudnivåer göras. Då ljudnivån från en idrottsplats är mycket varierande kan det dessutom vara svårt att få ett tillförlitligt beslutsunderlag enbart baserat på ljudmätningar.

Tillsynsmyndigheten kan vid t.ex. klagomålsärenden göra bedömningen utifrån förutsättningarna i det enskilda fallet och finna stöd i tabellerna i avsnitt 6 ovan.

I enstaka fall kan en mätning eller beräkning av buller vara lämpligt, exempelvis för att dimensionera och bedöma effekten av en bullerskyddsåtgärd mot strukturellt ljud.

Idrottsplatser är ofta en komplex bullerkälla. Mätning eller beräkning av buller bör därför alltid utföras av personer med akustisk kompetens och följa gällande standarder och mätmetoder. Vid mätning är det viktigt att man säkerställer att mätresultatet inte påverkas av andra bullerkällor. Om man beräknar bullerspridningen bör man verifiera beräkningen med kontrollmätningar för att säkerställa en korrekt modellering av bullerkällan.

Naturvårdsverket rekommenderar att följande metoder används:

Immissionsmätning (vid bostäder):

Naturvårdsverket mätmetod för externt industribuller, meddelande 6/1984

<http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/91-7590-211-7.pdf>

Beräkning:

SS ISO 9613 - Akustik - Dämpning av ljud under utbredning utomhus, eller
Nordiska beräkningsmodellen för externt industribuller (DAL 32)

Bilagor

A. Lagrum

Olägenhet

2 kap. 3 §, 9 kap. 3 § miljöbalken.

Kunskapskravet

2 kap. 2 §, 26 kap. 19, 21 och 22 §§ miljöbalken.

Bevisbörda

2 kap. 1 § miljöbalken.

Åtgärder

2 kap. 3 §, 26 kap. 9 § miljöbalken.

Rimlighetsavvägning

2 kap. 7 § miljöbalken.

B. Praxis

Praxis kring buller från idrottsplatser är mycket knapphändig, med undantag för avgöranden i underinstans. Även domar som rör buller från andra sorters anläggningar kan dock ha viss relevans.

Mark- och miljööverdomstolens dom 21 mars 2014 i mål nr M 9761-13

Mark- och miljööverdomstolen uttalade i domen att det fanns fog för att förelägga om försiktighetsmått på en fotbollsplan där utnyttjandegraden hade ökat mycket.

Prövningsramen i målet var dock begränsad till frågan hur ofta matcher skulle få spelas eftersom det bara var den frågan som var överklagad.

I målet hade miljö- och hälsoskyddsnämnden utfört ljudmätningar som visade att Naturvårdsverkets riktvärden för industribuller överskreds. Mark- och miljööverdomstolen nämner dock inte mätningarna i sina domskäl utan fokuserar på att utnyttjandegraden av fotbollsplanen hade ökat.

Mark- och miljööverdomstolens dom 3 maj 2016 i mål nr M 6229-15

I domen, som gällde buller från en återvinningsstation, har domstolen uttalat följande:

”Vid bedömning av vilka krav på åtgärder som är miljömässigt motiverade och rimliga för att begränsa olägenheten måste det beaktas att det föreligger ett starkt allmänintresse av att verksamheten bedrivs i nära anslutning till bostadsområden för att uppnå uppsatta mål beträffande återvinning av förpackningar. Det måste också beaktas att det är fråga om en befintlig verksamhet, anpassad efter ett visst uppsamlingssystem.” Mark- och miljööverdomstolen kom i målet fram till att det inte var rimligt att förbjuda verksamheten eller lokalisera den på annan plats.

Domstolen ansåg däremot att det fanns skäl att begränsa den bullrande aktiviteten (tömning av avfallsbehållarna) till vissa tidsintervall.

Naturvårdsverket anser att resonemanget kan tillämpas även avseende idrottsplatser och konstaterar att det i vart fall när det gäller barn och ungas idrottsutövande finns ett intresse av att det finns idrottsplaner i anslutning till bebyggelse och även till bostäder.

Boovallen-målen

Boovallen är en fotbollsplan i Nacka kommun. Ärendet rörande klagomål på buller från fotbollsplanen har pågått under en längre tid. Miljö- och stadsbyggnadsnämnden i Nacka kommun beslutade den 18 februari 2015 att förelägga Fritidsnämnden i Nacka kommun att vidta försiktighetsmått för fotbollsplanen. Efter återförvisning (se Nacka tingsrätts, mark och miljödomstolens dom 17 mars 2017 i mål nr M 6211-16) har miljö- och stadsbyggnadsnämnden beslutat att förelägga om mer omfattande åtgärder. Även det nya föreläggandet har överklagats men länsstyrelsen och mark- och miljödomstolen har i huvudsak funnit att föreläggandet är miljömässigt motiverat och inte orimligt (se Nacka tingsrätts, mark och miljödomstolens dom 18 juni 2019 i mål nr M 7776-18).

Domen har överklagats till Mark- och miljööverdomstolen av både fritidsnämnden och flera av de närboende. Mark- och miljööverdomstolen har lämnat prövningstillstånd i målet. Naturvårdsverket har på domstolens anmodan lämnat ett remissyttrande i målet den 31 januari 2020. I remissyttrandet framför Naturvårdsverket uppfattningen att riktvärdena för industribuller inte är lämpliga för bedömning av buller från idrottsutövning. Målet om Boovallen handläggs fortfarande av Mark- och miljööverdomstolen (mål nr M 7353-19) och Naturvårdsverket saknar kännedom om när dom meddelas.

Naturvårdsverket avser att uppdatera denna del av vägledningen när Mark- och miljööverdomstolen meddelar dom i målet om föreläggande om försiktighetsmått för Boovallen.